

Unga röster i skärgården

*Högstadiungdomars erfarenheter av att leva
och bo i skärgården. Våren 2009.*

RAPPORT 10:2009

Regionplanekontoret ansvarar för regionplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. Kontoret arbetar på uppdrag av Regionplanenämnden och tillhör Stockholms läns landsting. Vi bidrar till Stockholmsregionens utveckling genom en utvecklingsplanering som grundas på kvalificerat underlag och analys. Genom samverkan och kommunikation bidrar vi till att regionens aktörer når en gemensam syn på regionens utveckling. Vi ger förutsättningar och tar initiativ för att visionen, mål, strategier och åtaganden i den kommande Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2010) ska bli verklighet.

Vi bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I Regionplanekontorets rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarios, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av Regionplanekontoret. På www.regionplanekontoret.sll.se/publikationer finns möjligheter att ladda hem digitala versioner, beställa eller prenumerera på våra rapporter.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

Regionplanekontoret är i likhet med Stockholms läns landstings (SLL) samtliga förvaltningar miljöcertifierade enligt ISO 14001 och jobbar med ständiga förbättringar i ett särskilt Miljöprogram, femte steget. SLL:s upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav. Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav.

Regionplanekontoret

Box 4414, 102 69 Stockholm

Besök Västgötagatan 2

Tfn 08-737 25 00, Fax 08-737 25 66

info@Regionplanekontoret.sll.se www.Regionplanekontoret.sll.se

Konsult Annika Wallin, Blira Konsult AB

Omslag © Johnér Bildbyrå AB / Juliana Wiklund

Grafisk form och produktion Autotech Teknikinformation i Stockholm AB

Tryck Lenanders Grafiska (36960), 2009

RTN 2008-0248

ISSN 1104-6104

ISBN 978-91-85795-36-9

Förord

Landstingsfullmäktige i Stockholm läns landsting har gett Regionplanenämnden i uppdrag att ta fram ett nytt skärgårdspolitiskt program. Programmet ska beskriva landstingets åtaganden i skärgårdsområdet och formulera landstingets vision, mål, strategier och ambitioner för sin verksamhet där. Programförslaget skickades ut på remiss under våren 2009 för att inhämta synpunkter på förslaget.

Under remissperioden har en intervjustudie genomförts med ungdomar i skärgården för att ta del av hur de ser på sin situation och utvecklingen i skärgården. Studien omfattar ett 10-tal högstadieelever som är bosatta i skärgården.

Studien gör inte anspråk på att vara representativ för alla ungdomar i skärgårdsområdet. Den ska ses som ett försök att fånga in några ungdomars synpunkter och hur de ser på framtiden.

Intervjustudien har genomförts av Annika Blira AB som också har skrivit rapporten. På regionplanekontoret har Gunilla Nyberg varit projektledare.

Stockholm i november 2009

Sven-Inge Nylund
Regionplannedirektör

Innehåll

Inledning 7

Synpunkter på förslag till skärgårdspolitiskt program 7

Viktigt att lyssna till ungas erfarenheter 7

Intervjuer med högstadieungdomar 8

Medverkande 9

Sammanfattning och reflektion 11

Glesbygd med särskilda villkor 12

Fler aktiviteter behövs 13

Framtidens skärgårdsbor 13

Närhet och flexibilitet 14

Summary and reflections 15

A sparsely populated area with specific issues 16

More activities needed 17

Future archipelago residents 18

Proximity and flexibility 18

Resultat: Ungas erfarenheter av att leva i skärgården 21

Unga öbor 21

Älskade skärgårdssommar 21

Favoritplatser 22

Dåliga kommunikationer och "inget att göra" 23

Fritid efter skolan 23

Aktiviteter på öarna 24

Fritid på helgerna 25

I höst väntar gymnasiestudier 26

Flytta till fastlandet 26

6 Unga röster i skärgården

Ålderdom på öarna 27

Eget hus 28

Därför flyttar familjerna 28

Sjukvård i skärgården 28

Hur kan skärgården bli bättre för unga i framtiden? 29

Bilaga 1: Kortintervjuer 31

Bilaga 2: Längre djupintervjuer 33

Inledning

Landstingsfullmäktige i Stockholm har gett Regionplanenämnden i uppdrag att ta fram ett nytt skärgårdspolitiskt program för landstinget. Regionplanekontoret har på nämndens uppdrag arbetat fram ett förslag. Det ska beskriva Stockholms läns landstings åtaganden i skärgårdsområdet och formulera landstingets vision, mål, strategier och insatser där. Programmet omfattar inte enbart de bofasta utan handlar om vilka satsningar som krävs för att skärgården ska fungera för alla som vistas, bor, arbetar eller hälsar på där.

I skärgården har landstinget ansvar för bland annat sjukvård, tandvård för unga och kollektivtrafik som SL-bussar och Waxholmsbåtarna. Genom skärgårdsstiftelsen utvecklar och skyddar landstinget också natur-, kultur- och rekreationsvärden i skärgården. Landstinget har även ansvar för vissa kulturverksamheter och vissa utvecklingsinsatser i skärgården.

Synpunkter på förslag till skärgårdspolitiskt program

Under våren 2009 har kommuner, statliga myndigheter, länsstyrelser och andra samarbetsorgan i skärgården samt berörda nämnder och bolag inom landstinget haft förslag på nytt skärgårdspolitiskt program på remiss för att lämna sina synpunkter.

Regionplanenämnden beräknas godkänna förslaget under hösten 2009, så att landstingsfullmäktige kan anta programmet i början av 2010.

Viktigt att lyssna till ungas erfarenheter

Ett stort antal remissinstanser har fått möjlighet att kommentera förslaget. Men i princip alla som lämnar synpunkter är vuxna. Regionplanekontoret ville komplettera med röster från ungdomar i skärgården eftersom ungas perspektiv kan skilja sig från vuxnas. Riksdagens nationella strategi för att implementera barnkonventionen (prop 1997:98:182) gäller dessutom hela den offentliga sektorn och betonar vikten av att barn och unga får inflytande i frågor som rör samhällsplanering och samhällsutveckling. Om skärgården ska bli en bra och attraktiv plats för unga i framtiden är det därför viktigt att lyssna till dagens ungdomars erfarenheter, synpunkter och önskemål.

Fakta **Barnkonventionen**

Barnkonventionens fyra portalparagrafer har alla relevans i arbetet med att skapa framtidens samhälle:

- Icke-diskriminering. Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras. (artikel 2)
- Barnets bästa. Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet. (artikel 3)
- Rätt till liv och utveckling. Varje barn har rätt att överleva och utvecklas. (artikel 6)
- Rätt att uttrycka sin mening. Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. (artikel 12)

Sverige har förbundit sig att följa Barnkonventionen.

Intervjuer med högstadieungdomar

Regionplanekontoret har anlitat Blira Konsult AB/Annika Wallin¹ för att samla in synpunkter från unga. Uppdraget bestod i att intervjua högstadieungdomar som är bofasta i skärgården. Undersökningen avgränsades till skärgårdsskolorna i Värmdö kommun. Syftet var att få veta mer om hur ungdomarna ser på sin vardag och på framtiden. Intervjufrågorna utgick därför inte enbart från förslagen i det skärgårdspolitiska programmet utan hade ett bredare fokus. Under intervjuerna fick de unga till exempel berätta om vad de ser som problem och möjligheter i sin vardag, vad de gör på sin fritid, vad de kommer att ägna sig åt – och var de ska bo – under de närmsta åren. De fullständiga intervjuguiderna finns som bilagor till den här rapporten.

- Målet var att 14 högstadieungdomar skulle medverka i intervjuer.
- Två tjejer skulle intervjuas tillsammans i djupintervju. Två killar skulle intervjuas tillsammans i djupintervju. Resterande skulle intervjuas var för sig i kortintervjuer.
- Ett önskemål var att ungefär hälften av de intervjuade skulle vara killar och ungefär hälften tjejer.
- Ungdomarna skulle helst representera flera olika öar (det vill säga bo på några olika öar i skärgården).

---

¹ Annika Wallin är pedagog och konsult inom barn- och ungdomsområdet. www.blira.se

Medverkande

Intervjuer genomfördes med elever från Skärgårdsskolan. Skärgårdsskolan är ett rektorsområde med sex mindre enheter som under det här läsåret har elever på Möja, Runmarö och Svartsö. En dag i veckan samlas högstadieläverna från de olika enheterna på Djurö skola (Djurö har broförbindelse till fastlandet/Värmdö).

Intervjuerna genomfördes en fredag då elever i skolår nio hade lektioner på Djurö skola. I skolår nio går totalt elva elever som är 15–16 år gamla². Samtliga tillfrågades om de ville medverka i intervju och fick information om vad som skulle ske. Dagen då intervjuerna genomfördes (24 april 2009) var en elev frånvarande. Därför kom tio ungdomar att intervjuas. Av dem var hälften tjejer och hälften killar. Två tjejer och två killar deltog i djupintervjuer. Resterande deltog i kortintervjuer.

I samband med intervjuerna fick eleverna ytterligare information från Marina Vangstad på Regionplanekontoret om syftet med intervjuerna och hur deras svar skulle komma att användas. Intervjuerna genomfördes av Annika Wallin.

---

2 Målet var att intervju 14 elever men så många fanns alltså inte att tillgå i den här klassen som vi var välkomna att besöka.

Sammanfattning och reflektion

Landstingets politik för skärgården ska bidra till att uppfylla visionen om att Stockholm ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion³. Skärgården ses som en viktig del av Stockholmsregionen och ska erbjuda goda förutsättningar för rekreation, boende och verksamhet. I programförslaget görs ingen skillnad på olika ålders- eller befolkningsgrupper. Utgångspunkten måste därför vara att Stockholm med sin skärgård, ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion även för barn och ungdomar.

De erfarenheter och synpunkter som framkommer i den här rapporten ger information om vad som är viktigt för några av de högstadieungdomar som bor permanent på öar i Värmdö skärgård. De efterfrågar ökade möjligheter att resa mellan öarna och in till fastlandet, mer ordnade aktiviteter för tonåringar och fler mötesplatser. Med stor sannolikhet kommer de här sakerna att vara viktiga även för framtidens unga öbor och för framtidens föräldrageneration som vill att deras barn ska få en bra uppväxt i skärgården.

”[Som det är nu vill jag] inte att mina barn ska växa upp på [ön]. Samtidigt som det är en fin miljö så vill jag att de ska ha fler alternativ för att kunna göra saker. Jag har aldrig kunnat gå på någon dansgrej eller nåt sånt för det har inte gått med båtarna. Och det vill jag att de ska kunna göra – att de ska kunna ha hobbies.” /Tjej 15 år.

De ungdomar som intervjuats älskar den natursköna skärgården, men saknar alltså flexibilitet i sin vardag. Alla resor och fritidsaktiviteter utanför hemmet kräver plane-

---

3 En av utgångspunkterna för det skärgårdspolitiska programmet har varit den delregionala utvecklingsplanen för Stockholms kust och skärgård som är antagen av Landstingsfullmäktige i maj 2008, samt samrådsförslaget RUF5 2010 – Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen. Utvecklingsplanen ska formulera en samsyn kring den långsiktiga utvecklingen i regionen och har som vision att Stockholm ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion.

ring. De unga öborna måste anpassa sig till tider då deras föräldrar kan skjutsa dem eller till tidtabellerna för den kollektiva båttrafiken.

Barn och tonåringar är generellt sett mer beroende av kollektivtrafik än den övriga befolkningen. Att ta bilen till stan är oftast inget alternativ för öborna i skärgården, och absolut inte för den befolkning som inte fyllt 18 och saknar körkort. (Det finns visserligen ingen åldergräns för att få köra båt⁴ men ingen av de intervjuade ungdomarna säger spontant att de tar båt på egen hand till kompisar som bor på andra öar.) Det är just de otillräckliga kommunikationerna som ungdomarna ser som det största problemet i sin vardag. Vissa båtturer trafikeras endast ett par gånger om dagen, ofta på morgonen och eftermiddag/tidig kväll. Den som vill göra en kvällsaktivitet i stan kan alltså bli tvingad att övernatta på fastlandet.

Glesbygd med särskilda villkor

Även om skärgården ligger relativt nära Stockholm finns här samma problematik som i glesbygden i övrigt⁵: det tar tid att ta sig till centralorten, det finns endast ett fåtal affärer, det kan vara långt till samhällsservice och för barn och unga kan det vara ont om jämnråiga i närmiljön. En annan generell glesbygdspromatik som drabbar de unga öborna är bristen på gymnasieskolor inom rimligt pendlingsavstånd. (Själva avståndet behöver inte alltid vara så stort men den glesa båttrafiken kan göra det omöjligt att pendla över dagen.) Det innebär att många måste flytta hemifrån när de har gått ut grundskolan. Detta skapar särskilda villkor både för dem som tidigt måste lämna föräldrahemmet, och för livet på öarna där det knappt finns några invånare i gymnasieåldern under arbetsveckorna. Men samtidigt som många förutsättningar är gemensamma med andra glesbygdsområden utgör skärgården en alldeles unik miljö. Nio av de tio intervjuade bor på öar utan fast landförbindelse och just detta, att vara beroende av båt, utgör ett grundläggande villkor för många skärgårdsbor. Skärgårdens unika förutsättningar kan därför göra det svårt att generalisera ungdomarnas erfarenheter och relatera dem till andra undersökningar om *glesbygd ungdomars* vardag. Till exempel visar Ungdomsstyrelsens rapport Fokus 06 att unga i glesbygd,

-
- 4 Det finns ingen åldersgräns för när man får köra båt. Båtens ledare ansvarar dock för att den som kör kan hantera båten på rätt sätt. Om båten är 12 meter eller längre, eller minst fyra meter bred, krävs dock särskilda kunskaper för att få köra.
  - 5 SIKO – Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation – anser att skärgården bör klassas som glesbygd. Se Underlag till skärgårdspolitiskt program för Stockholms läns landsting, sidan 66.

i högre utsträckning än andra, efterfrågar idrottsaktiviteter och i mindre utsträckning mötesplats. Just det här resultatet stämmer *inte* överens med ”våra” unga öbors önskemål⁶. Eftersom öarna utgör en speciell uppväxtmiljö är det viktigt att lyssna på just dessa ungdomars idéer och erfarenheter.

Fler aktiviteter behövs

De ungdomar som intervjuats tycker alltså att fritiden på öarna är enahanda under stora delar av året. De säger själva att de tillbringar mycket tid framför tv:n och datorn för att det inte finns något annat att göra. Eftersom det är svårt att ta sig in stan behövs fler ordnade aktiviteter på öarna och fler platser där unga (läs: inte barn) kan träffas. Ett par av de intervjuade berättar till exempel att det kan vara svårt att få tillstånd av sina föräldrar att ta hem tio kompisar en lördagskväll och därför är de ofta hänvisade till att umgås utomhus. Detta är förstås inte unikt för skärgården, men på öarna finns inte några alternativ under terminerna i form av kvällsöppna kaféer, biografier eller andra lokaler där man kan träffas inomhus.

Många av de äldre ungdomarna har flyttat och högstadieungdomarna blir därmed äldst på öarna och saknar aktiviteter som riktar sig till dem – och inte till småbarn. En förutsättning för att aktiviteterna ska få genomslag är dock att kommunikationer till och från dem fungerar och att de unga får vara med och utöva inflytande över vad som ska erbjudas och hur aktiviteterna ska utformas.

Framtidens skärgårdsbor

Bland de tio ungdomarna finns planer på såväl högre studier efter gymnasiet (studera utomlands, bli pilot) som på att starta eget som hantverkare. *Om* deras framtidsplaner slår in kommer tre-fyra stycken att ha flyttat tillbaka till öarna i 35-årsåldern. Resten tror att de kommer att bo på fastlandet då, även om ett par tänker sig ha fritidshus på öarna. Utsiktarna för att kunna skaffa sig ett eget boende på öarna uppfattas olika.

---

6 Författarens kommentar: Det kan förstås finnas många förklaringar till skillnaden i svar. En är att den här undersökningen för Regionplanekontoret baserar sig på svar från endast tio individer som alla är 15–16 år, medan Ungdomsstyrelsen vänt sig till 30 000 ungdomar i åldrarna 13–25 år. Utbudet av redan befintliga mötesplatser och idrottsaktiviteter påverkar förstås också svaren. (Ungdomsstyrelsens rapport Fokus 06 handlar om ungdomars syn på kultur- och fritidsutbudet där de bor). Inga andra studier har hittats som känts relevanta att relatera resultaten till i det här sammanhanget.

För dem vars familj äger mark kan det gå lätt. För andra kan det bli svårare. Förhoppningsvis löser sig bostadsfrågan för allihop på sikt, för åtta av tio vill uppleva en lugn ålderdom med utsikt över glittrande vatten, klippor och skärgårdsblomster.

Statistik visar att antalet barn, ungdomar och personer i yngre medelåldern (25–44 år) idag minskar på öar utan fast landförbindelse. Samtidigt ökar antalet äldre⁷. Ungdomarnas utsagor tyder på att de i framtiden kan komma att följa den här trenden. Om det blir så att öar utan fast landförbindelse får en allt äldre befolkning krävs satsningar på service och äldreomsorg på längre sikt.

Närhet och flexibilitet

Det är svårt att sia om framtiden. Förutsättningar och värderingar ändras. I slutet av 1990-talet blomstrade till exempel diskursen om den nya tekniken som skulle skapa flexibla arbetsformer, flexibla kontor och nya förutsättningar för distansarbete. Idag finns goda förutsättningar för att arbeta hemifrån (till exempel från en skärgårdsö), men det står klart att de flesta jobb också kräver samarbete och att man är på plats med sina kollegor i viss utsträckning. För öbor som har sin arbetsplats på fastlandet går det oftast inte att helt komma undan pendling till och från arbetet.

Idag vill många ”bo och leva där det händer” och ha ”nära till allt”. Det märks inte minst i Stockholm där allt fler väljer att bo kvar i innerstaden även efter att de har fått barn. Motiveringen till detta är just att man vill slippa pendlingstider och att man vill ha närhet till arbete, förskolor, nöjen och annan service⁸. Att slippa långa restider och att kunna vara flexibel är alltså något som värderas högt av både ungdomar och vuxna. Några av dem som intervjuats anser därför att bättre kommunikationer mellan öarna och in till fastlandet är en förutsättning för att framtidens ungdomar – och de själva som framtidens vuxna med familj och arbete – ska få en bra tillvaro på öarna.

---

7 Se sidan 84 i Underlag till skärgårdspolitiskt program för Stockholms läns landsting.

8 Se till exempel Saraccos och Strandlunds C-uppsats (2007) *Barnfamiljer i innerstaden. Planeringsideal och verklighet*. Kulturgeografi på Samhällsplanerarlinjen, Stockholms universitet.

Summary and reflections

The County Council's policy on the archipelago is intended to help fulfil the vision that Stockholm will become Europe's most attractive metropolitan region⁹. The archipelago is seen as a vital part of the Stockholm region, offering good conditions for recreation, housing and business. The draft programme draws no distinction between the different age groups or population groups. The starting point must therefore be that Stockholm and its archipelago will become Europe's most attractive metropolitan region for children and young people too.

The experiences and comments contained in this report provide information on what is important to some of the young people of nine-year school age who live permanently on the islands of the Värmdö archipelago. They want better facilities for travelling between the islands and into the mainland, more organised activities for teenagers and more meeting places. It is highly likely that these matters will also be important to the young islanders of the future and to future generations of parents who want their children to enjoy a good childhood in the archipelago.

"[As it stands now, I don't want] my children to grow up on [the island]. It is a lovely environment, but I want them to have more options to do things. I've never been able to go dancing or things like that because there have been no ferries. And I want them to have that option – to be able to have hobbies." Girl aged 15.

---

⁹ One of the starting points for the archipelago policy programme has been the sub-regional development plan for Stockholm's coast and archipelago, as adopted by the County Council Assembly in May 2008, plus the consultation proposal RUF5 2010 – Regional Development Plan for the Stockholm Region. The development plan aims to create a consensus around the long-term development of the region and has the stated vision that Stockholm will become Europe's most attractive metropolitan region.

The young people interviewed love the natural beauty of the archipelago, but miss having flexibility in their daily lives. Any travel and leisure activities outside the home require planning. The young islanders have adjust themselves to times when their parents can give them a lift or to the ferry timetables.

Children and teenagers are generally more dependent on public transport than the rest of the population. Driving into the city is not usually an option for islanders in the archipelago, and certainly not for persons under 18 with no driving licence. (There is no actual age limit for driving a boat¹⁰ but none of the young interviewees spontaneously stated that they take their own boat to visit friends on other islands.) The young people see this lack of transport options as their biggest practical problem. Some ferries only run a couple of times a day, often in the morning and afternoon/early evening. Anyone who wants to take part in an evening activity in the city may therefore be forced to stay overnight on the mainland.

A sparsely populated area with specific issues

Although the archipelago is relatively close to Stockholm, it has the same problems as other sparsely populated areas¹¹: it takes *time* to reach the central hub, there are only a few shops, social services may be quite a distance away and children and young people may experience a lack of contemporaries in their immediate vicinity. Another general problem of sparsely populated areas that affects the young islanders is the lack of upper secondary schools within reasonable commuting distance. (The actual distance may not always be great, but the lack of ferry services can make it impossible to make the daily commute.) This means that many people have to leave home once they finish nine-year school. This creates specific issues for those who have to leave the parental home early and for life on the islands, where there are hardly any residents of upper secondary age during the working week. While the archipelago shares many issues with other sparsely populated areas, it does have a unique environment. Nine out

---

10 There is no age limit for driving a boat. However, the person in charge of the boat is responsible for ensuring that the driver is able to handle the boat properly. If the boat is 12 metres long or more, or at least four metres wide, the driver must have completed specialist training.

11 SIKO, a contact organisation for archipelago interest groups, believes that the archipelago should be classed as a sparsely populated area. See page 66 of the background document to the archipelago policy programme of Stockholm County Council – Underlag till skärgårdspolitiskt program för Stockholms läns landsting (in Swedish).

of 10 of the interviewees live on islands without a fixed link to the mainland and this particular fact, being dependent on boats, is a fundamental issue for many archipelago residents. The unique conditions of the archipelago therefore make it difficult to generalise about young people's experiences and relate them to other surveys about the lives of young people in sparsely populated areas. For example, the Swedish National Board for Youth Affairs' report *Fokus 06* shows that young people in sparsely populated areas are more interested in sporting activities and less interested in meeting places, compared with other young people. This result does *not* represent the wishes of 'our' young islanders¹². Since the islands offer a unique environment for growing up, it is important to listen to the ideas and experiences of the young people who live there.

More activities needed

The young people interviewed also feel that recreation on the islands is monotonous for much of the year. They state that they spend a great deal of time in front of the TV and computer, because there is nothing else to do. Since it is difficult to get into the city, a wider range of organised activities is needed on the islands, and more places where young people (note: not children) can meet up. A couple of the interviewees relate, for example, that it can be difficult to get their parents to agree to having 10 friends round on a Saturday evening and they therefore often end up socialising outdoors. This is, of course, not unique to the archipelago, but the islands do not have any alternatives during term time in the form of late-night cafés, cinemas or other indoor meeting place.

Many of the older young people have moved away, making the top years of secondary school the oldest young people on the island, with a lack of activities aimed specifically at them rather than children. However, for activities to prove successful, there has to be transport to and from them and the young people need to be involved in influencing what is on offer and how the activities are set up.

---

12 Author's comment: There may, of course, be many explanations for the difference in responses. One is that this survey for the Office of Regional Planning is based on responses from only 10 individuals, all of whom are aged 15–16, while the Swedish National Board for Youth Affairs contacted 30 000 young people aged 13–25. The range of existing meeting places and sporting activities also affects the response. (The report *Fokus 06* looks at young people's views on the cultural and leisure pursuits available where they live). No other studies have been found to be relevant in this context.

Future archipelago residents

Among the 10 young people, some have plans for higher education after upper secondary school (studying abroad, becoming a pilot) and for starting up their own business as a craftsman. If their future plans are realised, three or four of them will have moved back to the islands by the age of 35. The rest believe that they will still be living on the mainland by then, although a couple intend to have a summer cottage on the islands. Perceptions about the prospects of finding housing on the islands vary. It can be easy for those whose family owns land. For others, it can be more difficult. Hopefully the housing issue will resolve itself for everyone in the long term, because eight out of 10 want to enjoy a peaceful old age with views of glittering water, rocks and archipelago flowers.

Statistics show that the number of children, young people and people in younger middle age (25–44) is falling on islands without a fixed link to the mainland. At the same time, the number of older people is rising¹³. The testimony of the young people suggests that they may follow this trend in the future. If the islands without a fixed link to the mainland do find themselves with an ever-ageing population, there will need to be a focus on services and elder care in the long term.

Proximity and flexibility

It is hard to predict the future. Circumstances and values change. The end of the 1990's, for example, saw a flourishing discourse on the new technology that would create flexible forms of work, flexible offices and new platforms for homeworking. Today, there are good conditions for working from home (for instance from an archipelago island), but it is clear that most jobs also require teamwork and being physically with your colleagues to a certain extent. Islanders whose workplace is on the mainland are usually unable to entirely avoid commuting to and from work.

Nowadays, many people want to 'live at the heart of the action' and be 'close to everything'. This is certainly noticeable in Stockholm, where increasing numbers are choosing to stay in the city centre even after having children. The reason for this is a desire to avoid commuting and to be close to work, preschools, entertainment and

---

13 See page 84 of the background document to the archipelago policy programme of Stockholm County Council – *Underlag till skärgårdspolitiskt program för Stockholms läns landsting* (in Swedish).

other services¹⁴. This shows that matters such as avoiding long journey times and being able to be flexible are valued highly by both young people and adults. Some of those interviewed therefore believe that better communications between the islands and to the mainland are a must if the young people of the future – and they themselves as future adults with families and jobs – are to have a good life on the islands.

---

14 See e.g. Saracco and Strandlund's Bachelor's thesis (2007) *Barnfamiljer i innerstaden. Planeringsideal och verklighet* (Young Families in the Inner City: Planning Ideals and Reality). Human Geography on the Bachelor's Programme in Urban and Regional Planning, Stockholm University.

Resultat: Ungas erfarenheter av att leva i skärgården

I det här kapitlet redovisas resultaten från intervjuerna. De längre djupintervjuerna har spelats in. Svaren i kortintervjuerna har enbart antecknats och därför kan mindre avvikelser förekomma, jämfört med den ursprungliga ordalydelsen. Men andemeningen och budskapet i utsagorna har sannolikt inte påverkats av att orden eventuellt kan ha kastats om vid några tillfällen. I texten nedan återges ungdomarnas utsagor i riklig mängd för att lyfta fram deras egna röster. Vissa namn på personer och platser har tagits bort för att de svarande ska kunna vara anonyma.

Unga öbor

De tio ungdomar som intervjuats bor på fem olika öar: Möja, Runmarö, Svartsö Söderholm och Vindö/Djurö.

Älskade skärgårdssommar

När intervjupersonerna får frågan om vad som är det bästa med att bo i skärgården, när man är 15–16 år, talar de om friheten som finns där, tryggheten, lugnet, naturen, den friska luften och om badlivet på somrarna. På sommaren går det lätt att åka ut med båten och bada från en kobbe eller slå upp ett tält någonstans. Sommaren är den bästa tiden ute på öarna säger ungdomarna enhälligt. Förutom badandet händer det mer saker då. Ett stort antal människor kommer till skärgården. Det är turister förstås och alla de som har fritidshus på öarna flyttar ut. Därmed ökar antalet jämnåriga att umgås med och sommargästerna tar med sig inspiration och nya idéer om vad man kan hitta på. Kaféerna öppnar, det blir möjligt att gå på bio på några av öarna och båttrafiken blir tätare och därmed blir det lättare att ta sig in till stan.

Det verkar också finnas relativt gott om sommarjobb för dem som vill ha det. En kille har tagit saken i egna händer och köpt en egen gräsklippare och klipper gräsmattor mot betalning. Flera av ungdomarna har familjemedlemmar eller andra släktingar som driver företag där det finns sommarjobb av olika slag.

Favoritplatser

De tio intervjupersonerna har blivit ombedda att berätta om sin favoritplats. Flera beskriver platser som de besöker just på sommarhalvåret. De flesta är utomhus och många är vid vattnet.

"[Ön] på sommaren. Familjens egen strand och brygga. Där är vi helt ensamma och det är mysigt."/Tjej 15 år.

"Vattnet och min wakeboard, när det är sommar och varmt i vattnet."/Kille 16 år.

"Sjöbodarna på [ön]. Vid bryggan ligger vår båt. Det är fint där och jag älskar vattnet och att bada."/Tjej 15 år.

"Vattnet på sommaren. Vi åker vattenskidor, ring efter båt eller kanske badar från ett berg."/Kille 16 år.

"Vid den lilla affären på [ön]. Där kan man bada också."/Tjej 16 år.

"[Ön] med blommorna och när solen skiner och fåglarna kvittrar. När jag hade varit [bortrest] en vecka och kom tillbaka till [ön] såg jag allt det där och kände mig bara så glad."/Kille 15 år.

"Ett berg i närheten av vårt hus. Där är det alltid sol och vindstill. Ingen annan går dit så där är man ifred. Det är som att låsa in sig på sitt rum fast ute. Det är min plats. Där är jag varje dag."/Tjej 15 år.

Tre av de intervjuade har sina favoritplatser inomhus. En tjej trivs bäst på sängen i sitt rum för där kan hon sova. En kille sitter helst i vardagsrummet och tittar på TV. En annan trivs bäst hemma hos en kompis.

Några av intervjupersonerna kommer på flera favoritplatser när de får tänka en stund. Förutom dem som nämnts ovan kan det vara en särskild badplats på en annan ö eller ett ställe där en omtyckt kompis bor. Två av tjejerna trivs i innerstaden (Södermalm) där det händer mer saker: där det finns affärer och nöjen.

Dåliga kommunikationer och "inget att göra"

Intervjupersonerna har fått svara på vad som är det sämsta med att bo i skärgården när man är 15–16 år. De fyra utsagorna nedan sammanfattar väl vad de ser som problem i sin vardag.

"Man blir så isolerad från allt annat. Man har inte lika lätt att åka in till stan som alla andra."/Kille 15 år.

"Att det är så krångligt att ta sig in till stan för att det inte går så många båtar. Det är det värsta tycker jag."/Kille 16 år.

"Man gör inte så mycket [här på öarna]. Man går till skolan och sedan åker man hem. Sedan sitter man hemma."/Tjej 15 år.

"Vi kan inte åka in till stan för att träffa en kompis en vardag – då måste man ta ledigt från skolan en dag för man hinner inte med båtarna fram och tillbaka samma eftermiddag eller kväll."/Kille 15 år.

En tjej säger också att det är ett problem att man inte kan göra någonting utan att hela ön vet om det dagen efter.

Fritid efter skolan

Problemet med dåliga kommunikationer och brist på aktiviteter är störst på höst, vinter och vår. Då är det krångligt att ta sig till kompisar som bor på andra öar eftersom det ofta inte går båtlinjer mellan alla öarna. Därför måste ungdomarna bli skjutsade av sina föräldrar. Det är också besvärligt att åka in till stan på vardagarna. De flesta går hem efter skolan och tittar på TV, film, sitter framför datorn (spelar spel eller är på msn till exempel), gör läxorna och en del killar åker moppe. De som har tillgång till jämnåriga kompisar på sina öar träffar kanske dem.

"Ibland kanske man träffar någon efter skolan men det är inte så ofta. /.../ När jag kommer hem är det slutet på House [på TV] och sedan är det That 70's show och sedan är det Scrubs. Och på tisdagar är det Lost också."/Tjej 16 år.

*”Man är hemma hos kompisar. Kollar på TV. Man åker runt på moppen – åker runt bara. Eller sitter hemma hos någon och kollar på film. Det är det man gör. På helger-
na är man kanske hos nån kompis och kollar på film då också.” /Kille 16 år.*

*”Efter skolan går jag oftast hem och pluggar i en timme. Sedan går man ut och sam-
las vid skolan /.../. Där sitter vi och chillar och lyssnar musik.” /Tjej 15 år.*

Aktiviteter på öarna

Många barn och unga som bor på Runmarö spelar tennis för det finns två tennisbanor där. På Möja finns en idrottsförening – Möja IF – som anordnar innebandy under vintern och fotboll på sommaren. Sporterna utövas på Möja skola och det finns lag för både yngre och äldre barn. På Svartsö är många intresserade av musik.

*”De ungdomar som flyttat från vår skola har gjort det för att de ska börja på musik-
skola istället”. /Tjej 15 år.*

På några av öarna¹⁵ finns ungdomsgårdar som håller öppet en kväll i veckan, klockan 18–20 eller 18–21. Gårdarna är till för skolbarn från årskurs ett till nio. En kille berättar att han brukar gå till gården på Möja¹⁶ för att spela biljard eller pingis. På Svartsö[□] är de ungefär tio stycken som besöker gården allt som allt och en tjej därifrån säger så här:

*”Det finns ju ungdomsgårdar men för mig... det är ju jag som är ledare och resten är
yngre. Som ledare står jag och säljer godis och hjälper dem att fixa lekar.” /Tjej 15 år.*

De intervjuade ungdomarna nämner inte några andra ordnade aktiviteter på öarna. Om man vill ägna sig åt något särskilt fritidsintresse måste man åka in till stan men många avstår eftersom det tar mellan en och två timmar att ta sig dit. Och om man skulle råka missa en båt kan det vara tre timmars väntan tills nästa gång, eller också får man vänta till nästa dag. Ett par av ungdomarna berättar att de trots de dåliga kommunikationerna ändå åker in till stan ett par vardagskvällar i veckan:

---

¹⁵ Det finns ingen ungdomsgård på Runmarö, men ungdomarna berättar om gårdar på Möja och Svartsö.

¹⁶ Möjas gård drivs av MKU, Möjas Kulturella Ungdomsförening.

”Två dagar i veckan tränar jag på Friskis & Sveltis efter skolan. Vi [familjen] har en lägenhet i stan. /.../ På morgonen vaknar jag där och tar buss och båt till skolan men då kommer jag en kvart för sent.” /Tjej 15 år.

”På tisdags- och torsdagskvällar går jag på thaiboxning vid Slussen. Då sover jag hos min bror som har en lägenhet i Nacka.” /Kille 15 år.

Fritid på helgerna

På helgerna är det lättare att göra saker spontant ute på öarna. Ibland kommer det ut kompisar och hälsar på och det finns mer tid för att hitta på saker. När det är varmt ute kan man grilla eller spela paintball i skogen till exempel.

”På helgerna kommer det ut kompisar som varit bofasta på ön tidigare. Vi brukar vara hemma hos mig och sätta upp LAN.” /Kille 16 år [LAN står för Local Area Network och betyder i det här fallet att killarna bygger ett lokalt nätverk så att de kan spela datorspel tillsammans].

Ibland är det fest eller andra ”kompisträffar” på helgerna. En tjej säger: ”Då åker killarna runt på sina moppar och försöker stajla lite och vi står och typ snackar”. Hennes kompis fyller i: ”Men egentligen gör vi inte så mycket. Om vi är inomhus kanske vi kollar på TV eller nån skräckis”. Tyvärr går det inte längre att hyra film på öarna – det gick tidigare i affären – men nu får de hålla till godo med egna filmer. Endast en av de intervjuade ungdomarna nämner alkohol som en del av fritiden på ön.

Några av tjejerna lämnar oftast öarna på helgerna. De åker in till stan för att handla, gå på bio eller träffa kompisar. Då sover de över hos vänner eller i egen lägenhet om familjen har en sådan i stan.

”På helgerna åker vi in till stan. Jag gillar att gå på bio och vara med kompisar – typ chilla och träffa massa folk. /.../ Jag åker oftast in på fredagen [efter att skolan slutat på Djurö] och sedan åker jag hem klockan fem på söndagen.” /Tjej 15 år.

”Under vintern har jag åkt till stan på helgerna och åkt skridskor – till exempel i Kungsan.” /Tjej 15 år.

I höst väntar gymnasiestudier

Alla de tio ungdomarna planerar att börja gymnasiet till hösten. Nio av tio har sökt gymnasieskolor som finns på Stockholms södra sida. En kille har sökt till Arvidsjaur.

- Tre har sökt till Nacka gymnasium (Järsla).
- Två till Värmdö Gymnasium (Årsta). Fast en av dem funderar på att byta till Klara Södra gymnasium (Södermalm).
- En till Värmdö Tekniska Gymnasium (Gustavsberg).
- En till gymnasiet Young Business Creatives (Sickla/Nacka).
- En till Hantverksakademins gymnasium (Johanneshov).
- En till Kulturama (Hammarby sjöstad).
- En har sökt till pilotgymnasiet i Arvidsjaur.

De har ganska olika intressen och nämner inriktningar som snickeri, sång, beteendevetenskap och specialisering till pilot till exempel.

Flytta till fastlandet

Bara en av ungdomarna planerar att kanske bo kvar hemma till hösten (den enda som bor på ö med fast landförbindelse). De andra planerar att flytta. Flera kommer att ha möjlighet att bo med äldre syskon som redan går på gymnasiet. Några kommer nog att bo själva i egen lägenhet.

”Jag ska gå på Värmdö Tekniska Gymnasium om jag kommer in. Då ska jag bo /.../ i lägenhet med min bror.” /Kille 16 år.

Intervjupersonerna har också fått fundera på var de troligen kommer att bo när de är 25 år, 35 år och 75 år. Som 25-åringar vill allihop bo mer urbant. En kille vill studera utomlands. Nio stycken svarar att de vill bo i lägenhet i ”stan”. För några av dem betyder ”stan” innerstaden medan andra främst tänker på Nacka (en nämner en annan närförort till Stockholm). Två av dessa åtta ungdomar säger dock att de kan tänka sig alternativ till ”stan” – en kan också tänka sig att bo på Möja som 25-åring och en vill kanske bo i New York då.

En tjej säger att hon alltid vill ha fritidshus i skärgården även om hon inte bor där permanent.

”När jag är 25 kommer jag antingen att bo i New York eller på Söder. New York för att jag älskar USA. Jag har varit i New York och Florida en gång. Där finns allt! Det händer väldigt mycket. På Söder – för det är samma sak där. Det är centrum och man kan gå till allting där och det är skönt.” /Tjej 15 år.

Som 35-åringar vill fem stycken bo i ”förort” eller i större lägenhet i innerstaden (och två av dem vill ha sommarhus i skärgården). Förortslivet kan innebära radhus i Nacka för då befinner man sig mittemellan staden och skärgården. Tre tror att de har flyttat tillbaka och bor permanent i skärgården när de är 35 år. En vill bo i New York. En kille tror att han kommer att bo lite överallt utomlands men annars kan han tänka sig att bo på sin ö under förutsättning att båttrafiken har blivit bättre.

”När jag är 35 kommer jag att bo antingen i en större lägenhet på Söder – för då vill jag ha skaffat familj – eller så har jag flyttat till Nacka och bor i nåt radhus eller någonting. Jag har kompisar som bor i Nacka och jag tycker att det är ett bra familjeområde.” /Tjej 15 år.

”Då har jag antagligen bildat familj och bor på [ön] där barnen kan växa upp. Det är bra – man känner alla och barnen kan röra sig fritt.” /Tjej 15 år.

Ålderdom på öarna

Om ungdomarna får rätt i sina framtidsprognoser kommer nästan allihop att åter-samlas i skärgården när de är 75 år. Åtta stycken säger att de då har återvänt till öarna där de växte upp.

”När jag är 75 kommer jag att bo på [ön]. [Ön] kommer alltid att vara mitt hem och därför kommer jag att vilja flytta tillbaka dit när jag typ ska dö.” /Tjej 15 år.

En tjej vill tillbringa ålderdomen utomlands. En av killarna har ingen aning om var han vill bo som 75-åring.

Eget hus

De fyra ungdomar som deltagit i djupintervjuer har fått frågan hur de ser på möjligheten att få egen bostad i skärgården i framtiden. Tre säger att de tror att det kommer att fixa sig. En kille tror att det kan bli svårt. Om familjen redan idag äger mark på ön är det förstås lättare att hitta en plats för att bygga nytt. Annars kan det gå att köpa en liten tomt eller kanske finns det släktingar på öarna vars hus man kan ta över i framtiden.

Därför flyttar familjerna

De fyra som djupintervjuats har också fått frågan varför familjer flyttar från skärgården. Svaret blir att föräldrarna vill ha bättre jobb och en del vill att barnen ska få möjlighet att göra fler saker. Till exempel har många familjer flyttat från Svartsö för att barnen ska kunna gå i musikklaser. Ett annat problem för föräldrarna kan vara att avståndet till barnsjukvård är långt och att det är dyrt att handla i affärerna i skärgården.

”Det blir väl för jobbigt med barnen, åka in och ut om man ska till sjukhus. Och det finns bara en affär. Den har oftast inte så mycket grejer och så finns det ingen konkurrens så då sätter de jättehöga priser, typ 10 kr dyrare, och då köper man så klart inte där. Och då blir det ännu högre priser för ingen köper.” /Kille 16 år.

Men det händer också att familjer flyttar ut till skärgården. Ungdomarnas uppskattning är att det kommer en ny familj ungefär vartannat år. På Möja har det till exempel kommit fyra nya barn under de fem senaste åren. De familjer som flyttar ut vill erbjuda sina barn en lugn uppväxtmiljö. På öarna är det ingen risk att barnen blir överkörda, det är skyddat och tryggt jämfört med hur det är i stan.

Sjukvård i skärgården

De fyra som deltagit i djupintervjuer har fått frågor om hur sjukvården fungerar i skärgården. De uttrycker inte något missnöje men betonar att det tar tid att ta sig till de olika sjukvårdsinrättningarna.

”Om jag ska till tandläkaren så måste jag beställa tid och åka till Åkersberga. Vi har vår bil på Ljusterö så det funkar ganska bra.” /Tjej 15 år.

Ungdomsmottagningen ligger långt bort i Gustavsberg och det krävs planering för att göra ett besök där, men ungdomarna tar sig dit när det behövs.

Det är lättare att komma i kontakt med sjuksköterskor och allmänläkare. En dag varannan vecka kommer personal från vårdcentralen ut till de större öarna och läkarbåten kan också komma vid andra tillfällen om det behövs. Några av ungdomarna brukar passa på att besöka skolsköterskan på fredagar när de är på Djurö skola eller gå till vårdcentralen som ligger i närheten av skolan. Det kan dock bli besvärligt när något akut händer. Som när slöjdläraren sågade sig i fingret med bandsågen och blödde jättemycket. Läkarna var inte på plats den dagen och sjöräddningen ville inte köra eftersom tillståndet inte ansågs vara livshotande. Läraren fick ta båttaxi in till stan och sedan taxi till akuten.

Hur kan skärgården bli bättre för unga i framtiden?

Från samtliga unga som intervjuas finns ett starkt önskemål om förbättrade kommunikationer. Det måste bli lättare att ta sig mellan öarna och in till stan under hela året. Om skärgården ska bli en bättre plats för unga i framtiden krävs alltså fler båtlinjer, fler bussar från Värmdölandet in mot stan och tätare turer. Och det här är inga nya önskemål. Rektorn på Skärgårdsskolan, Jan-Åke Hallerstedt, har genomfört ett flertal undersökningar bland eleverna i rektorsområdet och de här synpunkterna återkommer. I en undersökning från november 2004 önskade eleverna bland annat: ”Bättre, fler båtturer för att kunna träffa varandra mellan öarna och kunna åka in till stan och Värmdö – Gustavsberg för att kunna ha bättre fritidsaktiviteter m.m. Både på kvällstid och dagtid”.

De tio ungdomar som deltagit i intervjuer för den här rapporten efterfrågar också fler platser där unga kan mötas. Det skulle till exempel kunna vara ett ungdomshus med generösa öppettider flera dagar i veckan, och kommunikationer som gör det möjligt för unga att ta sig dit. Skärgården skulle också bli mer attraktiv om det fanns fler ordnade aktiviteter för tonåringar. En kille säger: ”Att ordna mer aktiviteter – inte bara för små barn utan också för lite äldre. Typ ordna – åka in och köra gocart. Något utöver det vanliga”.

Bilaga 1: Kortintervjuer

- Tjej   Klass: _____
 Kille   Skola: _____
          Var bor du? _____
          Hur många bor på din ö? _____

Vad är det *bästa* med att bo i skärgården när man är 15/16 år?

Vad är det *sämsta* med att bo i skärgården när man är 15/16 år?

Vilken är din favoritplats (kan vara inomhus, utomhus, skärgården, fastlandet eller var som helst)?

Varför trivs du så bra där?

Landstinget (Regionplanekontoret) vill veta mer om hur unga i skärgården har det till vardags. De undrar till exempel vad unga i skärgården gör på **fritiden**. Vad gör du efter skolan? Eller på helgerna?

Vad händer när du har gått ut nian? Vad ska du göra då?

Var tror du att du kommer att bo och leva när du är 25 år, 35 år och 75 år? Berätta varför...

Hur skulle skärgården kunna bli en bättre plats för ungdomar i framtiden?

Bilaga 2: Längre djupintervjuer

Tjejer // Killar

Vilken klass går ni i?

Vilken skola går ni i?

Var bor ni? Hur många bor på era öar?

Har ni bott någon annanstans tidigare, eller har ni alltid bott där?

Om ni skulle beskriva hur det är att vara 15/16 år och leva i skärgården... för någon i din ålder som aldrig har varit här... vad skulle ni säga då? // Vad är speciellt med att bo här?

Vad är det *bästa* med att bo i skärgården när man är 15/16 år?

Vad är det *sämsta* med att bo i skärgården när man är 15/16 år?

Berätta om vilken som är er favoritplats (kan vara inomhus, utomhus, skärgården, fastlandet eller var som helst).

Varför trivs du/ni så bra där?

Var tror ni att ni kommer att bo och leva när ni är 25 år, 35 år och 75 år? Berätta varför...

Landstinget (Regionplanekontoret) vill veta mer om hur unga i skärgården har det till vardags. De undrar till exempel vad unga i skärgården gör efter skolan – på fritiden. Vad gör ni då?

Var bor era kompisar? Hur träffas ni? Hur tar ni er dit?

Vad har ni för intressen?

Är det något som ni skulle vilja göra på fritiden, men som ni är hindrade från att göra bara för att ni bor och lever här i skärgården?

Är det några intressen som är särskilt vanliga bland ungdomar här i skärgården?

Är ni med i någon förening?

Om ni vill shoppa eller se en film... var gör man det bäst då?

Hur tycker ni att det fungerar med resor här i skärgården? Hur reser ni?

Landstinget har ansvar för sjukvård och tandvård. Tycker ni att det fungerar bra för unga i skärgården?

Vart går ni om ni blir sjuka?

Har ni skolsköterska? Ungdomsmottagning, eller var går ni med sådana frågor?

Vad händer när ni har gått ut nian? Vad ska ni göra då?

Hur är det med sommarjobb eller extrajobb här? Kan man få det som ung? Har ni haft något sådant jobb?

Och hur ser ni på möjligheten att få en egen bostad här i skärgården i framtiden?

Det finns familjer som flyttar *från* skärgården. Det finns familjer som flyttar *till* skärgården. Varför gör de det tror ni?

Hur skulle skärgården kunna bli en bättre plats för ungdomar i framtiden?

Regionplanekontorets rapporter

På www.regionplanekontoret.sll.se/publikationer finns förteckning över samtliga Regionplanekontorets publikationer från år 1997.

Rapporter

- 2008:1 Kultur i regional utvecklingsplanering
- 2008:2 Folkhälsa i regional utvecklingsplanering
- 2008:3 Näringsliv, logistik och terminaler Stockholms län
- 2008:4 Storstadsnära landsbygd i regional utvecklingsplanering
- 2008:5 Invånarnas värderingar i Stockholm-Mälarenregionen
- 2008:6 Öppnare storstäder
- 2008:7 Framtidens bostäder i Stockholmregionen
- 2008:8 Branschanalys för Stockholms län
- 2008:9 Grönstruktur och landskap i regional utvecklingsplanering
- 2008:10 Livsstilar och konsumtionsmönster i Stockholmregionen
- 2008:11 Hållbarhetsperspektiv i regional utvecklingsplanering
- 2008:12 Energiförsörjningen i Stockholmregionen – nuläge och utvecklingstrender
- 2008:13 Framtidens transportsystem – underlag i arbetet med en ny regionplan, RUF 2010
- 2008:14 Socialt kapital i regional utvecklingsplanering
- 2008:15 Delregional utvecklingsplan för Stockholms kust och skärgård
- 2009:1 Regionala stadskärnor
- 2009:2 Arbetsplatsernas lokalisering i Stockholms län
- 2009:3 Stockholmsöverenskommelsen
- 2009:4 Klimatförändringar – dags att anpassa sig?
- 2009:5 Bebyggelsens mosaik
- 2009:6 Samrådsredogörelsen RUF 2010
- 2009:7 Stockholm – en attraktiv region för internationella experter
- 2009:8 Tätare Stockholm – Analyser av förtätningspotentialen i den inre storstadsregionens kärnor och tyngdpunkter
- 2009:9 Stockholmregionen som kunskapsregion – Stockholmregionens behov, studenternas efterfrågan och lärosätenas attraktivitet

Program och förslag

- 2000:1 Stockholmsregionens framtid – En långsiktig strategi
- 2000:2 En region för framtiden
- 2000:3 Regionplan 2000
- 2000:4 Trafiken i regionplan 2000
- 2000:5 Ekonomisk tillväxt, förnyelse och integration
- 2000:6 Kompetensutveckling och FoU
- 2000:7 Östersjöperspektivet
- 2001:1 RUF Regional utvecklingsplan för Stockholmregionen
- 2001:2 RUF Samrådsredogörelse
- 2002:1 Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmregionen. Synpunkter på utställningsförslag
- 2002:2 Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmregionen. Antagen regionplan
- 2003:1 Lägesrapport 2003 om förnyelse, integration och kompetens i Stockholmregionen
- 2003:2 Insatser för förnyelse och integration i Stockholmregionen – 2003
- 2003:3 Insatser för kompetens och FoU i Stockholmregionen – 2003
- 2003:4 Regional Development Plan 2001 for the Stockholm Region
- 2004:1 Genomförande av RUF 2001
- 2004:2 Aktualitetsprövningen av RUF
- 2006:1 Aktualitetsrapport – Aktualitetsprövning av RUF 2001

Beställ från

Regionplanekontoret

Box 4414, 102 69 Stockholm

Tel 08-737 44 92 Fax 08-737 25 66

e-post: info@regionplanekontoret.sll.se www.regionplanekontoret.sll.se